

OTLARDA BO'G'IMLARING TUZILISHI VA KASALLIKLARI

Saparov Alisher

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar Universiteti
Toshkent filiali assistenti

Babashev Alixan

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar Universiteti
Toshkent filiali katta o'qituvchisi

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7878439>

ARTICLE INFO

Received: 18th April 2023

Accepted: 28th April 2023

Online: 29th April 2023

KEY WORDS

Bo'g'im, tuyoq, muskul, artrit, stress.

ABSTRACT

Ushbu maqolada otlarning bir qator bo'g'im kasalliklarini kelib chiqishi, davolash va oldini olish hamda kasallik oqibatlari haqida bayon qilingan.

Kirish. O'smir-arterit: Qadimgi otlar, ularning qaltirashlarida engil qattiqlik belgilarini ko'rsatishi mumkin. Bunga artrit sabab bo'lishi mumkin. Vaziyat yomonlashib ketganligi sababli, ot bir yoki bir nechta bo'g'imlarda og'riqni boshdan kechirishi mumkin. Artrit deyarli otdan ajralib turadi, ammo vijdonan g'amxo'rlik bilan boshqarilishi mumkin.

Sabablari: Artrit kasalligi kıkırdakın asta-kiyinishi bilan bog'liq; qattiq, moslashuvchan to'qima, bu birgalikda uchrashadigan suyaklar o'rtasida zarbani yutuvchi va surma yuzasi. Vaqt o'tib, siqishni va stress stressni himoya xaftaga uzib tashlaydi. Artrit ko'pincha oyoq va tuyoqlarning vaznli bo'g'imlarida paydo bo'ladi. Qo'shimcha stress yoki qo'shimchalarga shikastlanish artritga olib kelishi mumkin. Og'riq xaftaga parchalanishi bilan boshlanadi, natijada og'riq, yallig'lanish, qattiqqo'llik va oxir-oqibat uxlamaydi. Atlayış, giyohvandlik, poyga, qayta tiklash va boshqa "yuqori ta'sir" sport turlari uchun ishlatiladigan otlar, barcha og'irlikdagi bo'g'inlarda, ayniqsa fetloklar, tizzalar va shivirlarda artritga ko'proq moyil bo'ladi.

Alomatlar: Dastlabki bosqichlarida artrit biroz jiddiylikda namoyon bo'lishi mumkin, u otdan ishlay boshlaydi va u isitiladi. Qo'shilgan joyda xaftaga materiallari parchalanib ketadi, ammo o'zi samarali ishlamaydi. Nihoyat, xaftaga shikastlanganda, xaftaga tagidagi suyak ham zarar etkaziladi. Keyinchalik, ot undan ko'p bezovtalikni boshdan kechiradi va yallig'lanish shaklida qo'shilishda issiqlik bo'lishi mumkin.

Keyinchalik rivojlangan hollarda, osteofit deb ataladigan kichik suyaklarning o'sishi rentgen ostida ko'rinishi mumkin va bu shikastlangan og'riyotgan atrofida his etilishi mumkin. Kasallik o'sib ulg'aygan sayin, otga ko'proq noqulaylik va to'nkolik bo'lishi mumkin. Agar sizda otning artrit bor deb gumon qilsangiz, veterinariya diagnostini olish muhimdir. Bu, ehtimol, bo'g'imlarni tekshirish uchun ko'rishni o'z ichiga oladi. Kichkina ot, septik artrit chaqiradigan biror narsa bilan artritga aylanishi mumkin. Antibiotiklar bakterial infeksiya bilan kurashish uchun qo'shma kapsul ichiga AOK qilinadi. Shu bilan birga, septik artrit paydo bo'lganida, follikul bo'g'imlariga tiklanmas zarar etkazilishi mumkin.

Ta'siri: Otin artriti tanadagi har qanday qo'shimchalarni, shu jumladan tizzalar, elkama-ichak tutqichlari, bo'yin, fetlokklar, shkalalar, orqa va chivinlarga ta'sir qilishi mumkin. Fohishaxonalar, tizzalar, tobut (tuynuk ichida) va shkaflar eng ko'p ta'sirlanadi. Bularning barchasi og'ir vaznli bo'g'inlardir.

Davolash: Qo'shimchada xaftaga tushib qolgach, uni ta'mirlash juda qiyin. Keyinchalik shikastlanish va noqulaylik eng ko'p ishlatiladigan terapiyalarni nomlash uchun gialuronan, glyukosamin va kortikosteroidlar kabi shifo berish yoki soqolli suyuqliklar inyeksionlari orqali olib kelishi mumkin. Qisqa muddatli og'riqlarni bartaraf qilish uchun quipalazone (butve [yoki butezone](#)) ishlatilishi mumkin, ammo uzoq muddatli foydalanish buyraklarga zarar yetkazishi mumkin va buta raqobatlashishda foydalanish mumkin emas.

Bundan qimmatbaho alternativ bo'lishiga qaramasdan ildiz hujayrasi terapiyasi ham mumkin. Har qanday davolanishning maqsadi og'riyotgan ichakning yallig'lanishini kamaytirish, og'riqni yo'qotish va xaftaga tushirilishining sekinlashuvidir. Artrit qilish uchun hech qanday davolanish yo'q.

Veterinariya bilan davolashdan tashqari, ayniqsa, ish joyiga o'tish, mashaqqatli erga sayohat qilish yoki bo'g'inlarni ortiqcha bosib o'tadigan boshqa faoliyatni o'z ichiga oladigan bo'lsa, ish yukining kamayishi kerak bo'lishi mumkin. Bu otning raqobatbardosh karerasini tugatish ma'nosini anglatishi mumkin, ammo bu bilan birgalikda moslashuvchanlikni ta'minlash uchun engil mashq qilish muhim ahamiyatga ega. Otlar cho'loq bo'lishi mumkin bo'lgan paytda, uni qo'riqlash kerak emas. Otni stolda yurish qiyin bo'lgan ortiqcha to'shamalardan tashqari, yumshoq oyoqli joyda saqlang. Bilimli farishtaning to'g'ri trimlari va oyoq kiyimlari ham foydali bo'lishi mumkin. Xaftaga joylashtirilgan transplantatsiya va boshqa davolash usullari mavjud bo'lsa, ular qimmatga tushadi va natijalar kafolatlanmaydi. Artrit umumiy muammo bo'lib, uning aniq sabablari va samaradorligini oshirish bo'yicha tadqiqotlar davom etmoqda.

Tirsak. Qolaversa, muskulli, yaxshilangan tirsak hayvonning ko'kragiga mahkam bosilishi kerak. Agar tirsak bir chetga surilsa yoki so'ralsa, otning ko'kragi va oyoqlari kam rivojlangan va bunday hayvon ishlashga qodir emas.

Bilagi. Bu etti suyakdan iborat murakkab tuzilishdir. Bilak keng, quruq bo'lishi kerak, metakarpus ustida aniq turishi kerak. Sog'lom bilak ustidagi teri silliq va nozik tarzda cho'zilgan. Old tomondan qaraganda, karpal suyaklari nosimmetrik va yumaloq bo'lishi kerak. Sog'lom shaxslar bilan bog'langan bo'g'inlar quruq, sinusli va kuchli bo'lib, ichki ovoqli suyaklarni qoplaydigan terida shishadi. Bu suyaklar xomilani egilishdan qutqaradi. Otlar o'sib ulg'aygan sayin, teri va tendonlar jarohatlardan himoya qiladigan qafaslardagi kichkina tuklar qattiq cho'tkalardan o'sadi.

Yugurishda otning oyoq-qo'llariga nima bo'ladi. Ot biriktirgichlari eshik tutqichlari kabi harakat qiladi va faqat bitta yo'nalishda harakat qiladi. Qadamda tuyuq erni uradi. Katta buqam va suyak suyagi bu zarbni yumshatadi, uni tendons hisobiga sarflaydi va uni metakarpka va bilagiga uzatadi. Antistatik keyingi qadam uchun egiluvchan, muskullar bilakni, elkasiga va skapulyaga yuqori ta'sir o'tkazadi. Bir necha turdagi otning tabiiy yurishi bor. Bu bir qadam, yugurib, shag'al va mushak. Bu harakat turlari ekstremitalarning tezligi va rivojlanishi bilan ajralib turadi. Ot uchun eng tanish va eng oddiy yo'l - bu yordam ikki marta, so'ngra uchta qo'lda amalga oshiriladigan qadamdir. Eng murakkab narsa, ba'zi yovvoyi

otlarga xosdir, bu yurishda hayvonni o'rgatish juda qiyin. Avvalo, oldingi va orqa oyoqlarda, keyin esa o'ng old va orqa tomonda bir hayvon yuguradi.

Oyoq va oyoq tuyoqlarining kasalliklari. Sog'lom oyoq-qo'llarni o'rgatish - samarali va muvaffaqiyatli hayvon ishiga kalit. Otlarning oyoq-qo'llarining aksariyat kasalliklari noto'g'ri g'amxo'rlik va yomon sharoit tufayli yuzaga keladi.

Qo'shma rematizm. Bu streptokokal bakteriyalar tomonidan xaftaga kollagen to'qimalarining keng tarqalgan lezyonudur. Revmatik tutilishlar oldin 12 soatdan kungacha davom etadigan o'tkir og'riqlarga sabab bo'ladi. Revmatizmning paydo bo'lishi uchun shart-sharoit ho'l joylardagi tarkib, mashqlar natijasida haroratning to'satdan o'zgarishi hisoblanadi. Revmatizm bilan qiynashgan ot, og'ir kasallikka chalingan bemorni ushlab turadi, uni axlatni qoqishadi. Tajriba va palpatsiya jarohat joyida shish va issiqlikni ko'rsatishi mumkin. Ko'pincha hockga ta'sir qiladi, kamroq esa - tizza bo'g'imlari. Agar siz davolanishga murojaat qilmasangiz, xaftaga kuniga 5 marta ko'payadi va terida limfa paydo bo'lishi mumkin. O'tkir xurujni davolash 15 ml Diklofenak yoki Reopirinning mushak ichiga yuborish yo'li bilan amalga oshiriladi.

Qo'shimchalarning shishi (to'ldirish). Qo'shish sohasidagi yumshoq qalinlashuv. Ot paydo bo'lganda bezovtalikni sezmaydi. Tashqi ko'rinishning sababi - ko'chada turmush tarzi, zanjirlar, yosh hayvonlarda nomutanosib yuklar, ko'karishlar. To'ldirishning eng yaxshi oldini olish hayvonlarga kuniga kamida to'rt marta yurishadi va og'ir yuklaydi.

Makkorlar. Tuyoq ustidagi ortiqcha bosim tufayli, tuproq çakilinda yoki uzoq vaqt davomida o'zgarimas zarb qilingan noqonuniy naqshde qolmoqda. Tukli oqartirilgan qalinlashuvga o'xshaydi. Otda jo'xori topilsa, otning zudlik bilan olib tashlanishi kerak, mohir ehtiyotkorlik bilan kesilishi va zararlangan joyga spirtli parranda qo'llanilishi kerak. Misrlarning ko'rinishini oldini olish uchun tuyoqlarni muntazam ravishda tekshirish va tozalash kerak.

Laminit. Ushbu kasallikning ikkinchi nomi opoy hisoblanadi. Bu tobutning suyagini shoxli paypoqqa bog'lab turgan ingichka qatlam qatlami (lamina) ning yallig'lanishi. Laminatlangan qatlam qatlami qon bilan ta'minlanmagan bo'lsa, uning to'qimalari o'lib qoladi va kattalashib boradi. Laminatli ot to'pni tuyoqqa qo'yadi va darhol uni ko'taradi. Tuyoqning lokal harorati ko'tariladi, kontsentratlar ustidagi arteriyalar tez pulsatsiyalanadi. Avvalo, tuproqdagi qon aylanishini tiklash talab etiladi, bu uchun korrolyaning natriy glyukozasining hududida nitrogliserin losonlari joylashtiriladi. Qutqarish davri mobaynida hayvon nam, sovuq qum ustida yurib boradi, geparin va Isoxuprina kabi qon aylanishini yaxshilash uchun muntazam ravishda dori-darmonlar bilan ta'minlanadi.

Skafoid suyagi. Ushbu suyak kasalligining sababi tuyoq devorlarining ortiqcha yuki yoki noto'g'ri konstruksiyasi. Bu kasallikdan faqat oldindan yuqadigan kasalliklar bor. Og'riqli hududga bosimni kamaytirish uchun ot tuproqni oldinga cho'zib, tizzalab, tizza boshlaydi. O'rnatish navikulyar suyagi yukini kamaytirish va og'riqli hislarni bartaraf etish uchun maxsus ortopedik otlar mavjud.

Osteit. Bu yallig'lanish, keyin esa tobutning suyagi yiringlashi, laminitning oqibati. Bu tuyoq to'qimalarining demineralizatsiyasi va uning tez-tez tremorlari tufayli yuzaga keladi. Hayvon yurishning yurishini boshlaydi, yukni oldingi tuyoqdan orqa tomonga o'tkazadi. Infektsiyalangan tuyoqni tozalash, dezinfektsiya qilish va kuniga ikki marta toza bintlar ostida

ruhiy losonlarni qo'yish kerak. Zararlangan to'qimalarni to'liq tiklash mumkin bo'lmaydi, lekin kam burun va qalinlashgan tovoq bilan otlarni o'rnatish imkoniyati mavjud. Ular tuyoqlarni muvozanatlashtiradi va qayta tiklanishiga yo'l qo'ymaydi.

References:

1. Abduhalilova, G. I., Makhamadaliyeva, M. U., & Khojakhanov, S. I. (2023). FISH BRANCHIOMYCOSIS PREVENTION MEASURES. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3(4), 247-252.
2. G'oyipova, M. T. E., Xo'jaxonov, S., & Avliyoqulov, M. (2022). VETERINARIYA SOHASINING CHORVACHILIKNI RIVOJLANTIRISHDAGI O 'RNI VA TAMOYILLARI. *Journal of Integrated Education and Research*, 1(4), 238-240.
3. Oglu, K. S. I., Zayniddinovich, Z. R., & Oglu, R. J. K. (2022). Review of the literature on sepsis in calves and measures to prevent it.
4. Худжамшукуров, А. Н. (2021). ТОВУҚ АСКАРИДИОЗИДА АСКАЗИН АНТИГЕЛЬМИНТИГИНИ ҚЎЛЛАШ НАТИЖАЛАРИ. *Интернаука*, (8-3), 44-46.
5. Махамдалиева, М. У., Абдухалилова, Г. И., & Хо'жaxonov, С. И. (2023). BRUTSELLYOZ VA UNING LABORATORIYA DIAGNOSTIKASI. *INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION*, 2(15), 41-47.
6. Nurmamatovich, K. A., & Ogli, K. S. I. (2021). Effects of drugs on blood indicators in mixing chicken eimeriosis and pullorosis. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 615-617.
7. Mahamadaliyeva, M. U., & Agamurodov, O. A. (2021). MEASURES FOR TREATMENT AND PREVENTION OF DISPEPS DISEASE IN CALVES. *Ученый XXI века*, (10 (81)), 12-14.
8. Subxonovich, H. P., Ergashevna, G. M., & Ogli, K. S. I. (2021). Distribution of helminthosis diseases of one-hoied animals. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 880-883.
9. Oglu, K. S. I., Oglu, Y. O. A., & Oglu, J. S. H. (2021). Viral hemorrhagic fever of rabbits ("hemorrhagic pneumonia", "necrotic hepatitis").
10. Zayniddinovich, Z. R. (2022). REVIEW OF THE LITERATURE ON SEPSIS IN CALVES AND MEASURES TO PREVENT IT. *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning*, 3(1), 1-4.
11. Oglu, K. S. I., & Qizi, K. B. A. (2022). MEASURES FOR THE PREVENTION OF DISEASES CAUSED BY DISORDERS OF BEE NUTRITION AND FEEDING CONDITIONS. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 3(3), 1-4.
12. Davlatov, R., Xujaxonov, S., & Berdiyev, X. (2021). ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОФЛОСАНА В ХИМИЧЕСКОЙ ПРОФИЛАКТИКЕ КОЛИБАКТЕРИОЗА КУРИЦ. *Вестник ветеринарии и животноводства (ssuv.uz)*, 1(1).
13. Berdiyevich, D. R. (2023). TO DETERMINE THE EFFECTIVENESS OF ANTIBIOTICS IN PREVENTING CHICKEN COLIBACTERIOSIS BASED ON EXPERIMENTS.
14. Бердиев, Х. Р., & Давлатов, Р. Б. (2021). Эффективность Enrovit-О при химической профилактике колибактериоза цыплят.

15. Ibrohimov, U. D., Maxamadaliyeva, M. U., & Xo'jaxonov, S. I. (2023). OTLARDA OSHQOZON-ICHAK TIZIMI PATOLOGIYASI. AGROBIOTEXNOLOGIYA VA VETERINARIYA TIBBIYOTI ILMIY JURNALI, 2(4), 32-39.
16. Berdiyevich, D. R. (2023). METHODS OF DIAGNOSIS OF CHICKEN COLIBACTERIOSIS. AGROBIOTEXNOLOGIYA VA VETERINARIYA TIBBIYOTI ILMIY JURNALI, 2(4), 9-13.
17. G'aniyev, S. S., & Xo'jaxonov, S. I. (2023). VETERINARIYA LABORATORIYALARIDA SUTNI VETERINARIYA SANITARIYA EKSPERTIZADAN O'TKAZISH TALABLARI. Scientific Impulse, 1(8), 586-592.
18. Mengliyev, G. A. A. (2022). SOG'IN SIGIRLARDA MASTIT KASALLIGINI OLDINI OLIH BO'YICHA TAVSIYALAR. Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences, 2(5), 42-48.
19. Bahodirovich, E. N., & Akromovich, M. G. (2022, March). TREATMENTS FOR VIRAL AND BACTERIAL INFECTIONS IN NEWBORN CALVES. In E Conference Zone (pp. 91-94).
20. Akramovich, M. G. (2022). EFFECTIVE TREATMENT AND PREVENTION OF MASTITIS IN DAIRY COWS. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(2), 312-316.
21. Akramovich, M. G., & Qizi, K. O. I. (2021). Treatment of mastitis in cows.
22. Soroka, N. M., Safarova, F. E., Akramova, F. D., Shakarboev, E. B., Azimov, D. A., Mengliyev, G. A., ... & Mamatiminov, S. K. (2014). Cestodes of cypriniformes fishes in the Waterbodies of the midstream of the river syrdarya. Биоресурси і природокористування, 6(3-4).
23. Davlatov, R. (2021). Бройлер жўжаларида айрим антибиотикларнинг самарадорлик кўрсаткичлари. Scienceweb academic papers collection.
24. Davlatov, R. (2021). Товуқ колибактериозининг кимёвий профилактикасида антибиотикларнинг самарадорлиги. Scienceweb academic papers collection.
25. R.B.Davlatov, X.S.Salimov, A.N.Xo'djamshukurov. "Parrandalar kasalliklari", o'quv qo'llanma, Samarqand-2018.
26. Davlatov R.B., Xudjamshukurov A.N., Rustasov B. "Parrandalar kasalliklari". Uslubiy qo'llanma. Samarqand 2017
27. X.S.Salimov, A.A.Qambarov. "Epizootologiya", darslik Toshkent 2016.
28. B.Bakirov N.B.Ro'ziqulov va boshqalar "Hayvonlar kasalliklari" (ma'lumotnoma)
29. R.B.Davlatov, Sh.N.Nasimov, X.B.Niyozov, Sh.A.Jabborov Sh.A.Xo'djamshukurov, X.A.Safarov. "Parranda kasalliklarini profilaktikasi va davolash bo'yicha tavsiyalar"
30. Давлатов, Р. Б. (2023). ТОВУҚ КОЛИБАКТЕРИОЗИ (АДАБИЁТЛАР ШАРХИ). INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 3(26), 107-111.
31. Давлатов, Р. Б., & Бердиев, Х. Р. (2021). ТОВУҚ КОЛИБАКТЕРИОЗИНИНГ КИМЁПРОФИЛАКТИКАСИДА ОФЛОСАННИНГ САМАРАДОРЛИГИ. Вестник Ветеринарии и Животноводства, 1(1).ДА ОФЛОСАННИНГ САМАРАДОРЛИГИ. Вестник Ветеринарии и Животноводства, 1(1).